

bi bilo potem v 99 % nemogoče, upoštevati zaščito po službeni dolžnosti. S tako razlago se pa postavlja na glavo namen zakona, da zaščiti kmetski stan s tem, da zabrani izvršbo proti kmetom. Zato je tudi določba, da more sodišče zaščito uradoma upoštevati, na prvem mestu in prvotno v drugem načrtu določeno le, da mora sodišče uradoma postopati. Pristavek »ali na predlog zavezanca«, je prišel v zakon šele kasneje. Logično je razlagati § 7. tako: če ima sodnik zadostno podlago za domnevo, da je zavezanec kmet v smislu § 6. zakona, potem mora postopati uradoma, če mu lastno znanje ne zadošča, more zahtevati potrdilo od občine, če sodnik domneva, da zavezanec ni zaščiten, kar bo redno takrat, če je zavezanec označen kot posestnik in obrtnik, potem bo moral čakati na predlog zavezanca; v tem primeru bo pa moral uradoma pribaviti potrdilo.

Književna poročila.

Dr. Dolenc Metod in dr. Sajovic Rudolf: Novelirani kazenski zakonik za kraljevino Jugoslavijo s kratkimi pojasnili. V Ljubljani 1932. Tiskovna zadruga. Str. 207. Cena 54 Din.

Priročna izdaja noveliranega kazenskega zakonika s kratkimi pojasnili, ki sta jo priredila univ. prof. dr. Metod Dolenc in apelacijski sodnik dr. Rudolf Sajovic, zadovoljuje nujno potrebo naše prakse. Dobili smo slovensko besedilo k. z. s spremembami in dopolnitvami po zakonu z dne 9. oktobra 1931 v primerno urejeni obliki. Ker je bil prvi slovenski prevod k. z. tu pa tam netočen, sta redaktorja priročnega komentarja vnovič pregledala prevod in s tem ustvarila zanesljivo podlago za praktično uporabo k. z.

V opombah k določbam k. z. so citirani stranski kazenski zakoni in drugi viri, ki so v zvezi z zadevnimi normami k. z. S tem je zelo olajšana orientacija v obširnem zakonodajnem gradivu kazenskopravnega značaja. Kakor naglaša predgovor pravilno, skoraj ni zakona, ki ne bi imel v tem ali onem pogledu vpliva na uporablanje ali tolmačenje določb k. z. Pričujočo izdajo noveliranega k. z. lahko označimo kot zelo posrečen poskus privatne kodifikacije naše materialnopravne kazenske zakonodaje. Prireditelja sta pokazala v svojem delu občudovanja vredno akribijo. Med pojasnili so tudi izvlečki iz odločb najvišjih sodnih instanc: Stola sedmorice, odd. A in B v Zagrebu, Vrh. sodišča v Sarajevu in dr. Izredne praktične važnosti so nadalje opombe, ki opozarjajo na to, katere določbe je smatrati za derogirane s poznejšo zakonodajo, kakor tudi pojasnila glede pravnega stanja, ki je nastalo vsled križanja raznovrstnih kazenskopravnih norm.

Naj navedemo ob tej priliki še nekatere metočnosti v uradnem slovenskem prevodu k. z., ki so tudi v novem komentarju ostale neopazene. Izvirno srbsko besedilo § 22., odst. 1. k. z. govori o »umni nezravnosti«, kot o vzroku, ki izključuje vračunljivost; slovenski prevod

pa rabi tu ne povsem adekvaten izraz »duševna nerazvitost«. Srbski tekst § 383. k. z. se glasi: »Ko samovoljno sebi pribavlja kakvo svojo je imovinsko pravo«, v slovenskem prevodu pa je podčrtana beseda, ki je važna z ozirom na dejanski stan delikta, pomotoma izpuščena.

V nekaterih primerih se nam zdi razlaga določb k. z. sporna. Ne moremo n. pr. pritrditi mnenju, da gre pri skrajni sili (§ 25. k. z.) za pomoč zoper nevarnost, ki ne preti od strani človeka (arg. gl. v našem poročilu o Tolmaču prof. Dolenca... »Sl. Pr.«, 1930, številka 5—8, str. 192). Prisilno objavo sodbe bi bilo pravilneje imenovati dodelitev kazni, a ne stransko kaznen (str. 27). Ni jasno, zakaj ostane oporečenost po preteku poskusne dobe brez prikora v primeru pogojne obsodbe (str. 45). Saj v tem primeru se smatra, da obsojenec niti ni bil obsojen na kazen (§ 68., odst. 3. k. z.)! Pomisleke vzbujata tudi pojasnilo k t. 6. § 316. k. z., češ, da gre pri tatvini z izkoriščanjem nuje drugega, povzročene s požarom, za požig v smislu § 187. k. z. Zakon ima v mislih vobče požar kot elementarno nesrečo, neodvisno od tega, ali ga je nekdo zakrivil ali pa je požar nastal iz drugega vzroka. § 329. nemškega k. z. iz l. 1927., iz katerega je posneta predmetna določba, označuje ta delikt kot »Diebstahl bei Umfällen«. Za kvalifikacijo je odločilno pač to, da je tat izkoristil nujo drugega, povzročeno s požarom, poplavo ali podobnimi dogodki.

Priložna izdaja noveliranega kazenskega zakonika Dolenca-Sajovica je dragocen pripomoček za prakso. Želeli bi bilo, da bi v isti obliki izšel tudi komentar k zakoniku o sodnem kazenskem postopanju.

Aleksander Maklecov.

Dr. Frank Stanko: Zakon o izmenama i dopunama u sudskom krivičnom postupku od 9. oktobra 1931 godine. Dodatak knjizi V. zakona kraljevine Jugoslavije: **Dr. Nikola Ogorelica: Zakonik o sudskom krivičnom postupku od 16. februara 1929.** Zagreb, 1932. Obnova. Strani 48. Cena 12.— Din.

Pokojni dr. Nikola Ogorelica, ki je bil glavni avtor sedaj veljavnega sodnega kazenskega postopnika, je izdal l. 1929. samo tekst tega zakonika. Kot uvod v to izdajo je napisal lepo zaokroženo daljšo razpravo, ki prinaša jednat sistematski prikaz glavnih načel kazenskega procesa, pa daje tudi nekoliko zgodovinskih podatkov o postanku navedenega zakonika. Da je Ogorelica nameraval izdati pozneje tudi še novo moderno knjigo v stilu svojega, l. 1899. izdanega odličnega dela »Kazneno procesualno pravo«, to je pravil vsem svojim znanstvenim prijateljem. Žal, da do tega ni prišlo, ker je prej umrl. Zvedeli smo, da je bilo to delo od njega samega do malega že pripravljeno in da ga kot postumno izdajo prireja sin pokojnega velikega procesualista. Vidimo torej, da je prišlo do izdaje gori navedene Frankove knjige zbog zunanje pobude, t. j. knjigotržne potrebe so silile založnico »Obnovo«, da pomaga hrvatskim praktikom z dodatkom k omenjeni prvotni Ogorelični izdaji sedaj veljavnega s. k. p. Omogočilo naj bi se jim, da novelirani kazenski postopek uporabljajo na podlagi Ogorelične izdaje. No, »Dodatek« pa ni v prvi vrsti komentar za prakso. Označili bi ga za niz razprav in razpravic o vprašanju, ki so predmet noveliranih določb s. k. p. Ali one najrajši polemizirajo z zakonodajcem, češ, da bi se mogla ali morala ta stvar drugače urediti. Toda čitatelj, ki prebira

njegova izvajanja, pa pozna motive, ki jih je ob obnarodovanju novele dalo ministrstvo pravde novinam na razpolago, more, zlasti če stoji v kazenskopravnem pravosodstvu kot praktičen sodnik, pač takoj uvideti, da pri noveli ni šlo za teoretična razglabljanja o tem, kaj je znanstveno pravilno ali manj pravilno, ampak le za začasno remedium tistih neprilik, ki so nastale vsled nesmotrenih odredb kazenskega zakonika in sodnega kazenskega postopnika. Torej je Stanko Frank opravil pač zelo koristno in dobro preddelo za bodočo veliko revizijo našega kriminalnega prava, a praktiki, ki morajo uporabljati zakon, kakor je izdan, se bodo mogli samo s tistim delom knjige s pridom okoristiti, ki v njej prinaša pozitivne razlage. Tako n. pr. pogrešamo pri izvajanjih o § 110. k. p. ugotovitve, da je bil vzrok izpremembe besede »istrage« v »postupak« to, da po zaključenih »poizvedbah« do izdaje novele ni bilo mogoče uvesti postopek po § 110. k. p. Praksa bo tudi glede izvajanj k § 9. k. p. šla drugo pot, kakor je označena na str. 11.: »Ako sada neko lice učini postepeno u većim vremenskim razmacima čitavi niz kradja, a vrijednost ukradjene stvari u pojedinom slučaju nije večja od 1000 dinara, najvišja moguća kazna ne može da bude veća od dvije godine zatvora.« Tu se zamenjavajo različni primeri. Če gre za stek dveh ali več prestopkov tatvin, preden so sojene, se more kazen izreči do pet let strogega zapora. Če gre za že sojene tatvine, pa je bil storilec dvakrat poprej zaradi tatvine kaznovan, se more izreči kazen robije do 10 let. Samo če prihaja goli povratek po § 76., odst. 2. k. z. v poštev, torej če je bil storilec enkrat zaradi tatvine že kaznovan, sme iti kazen samo do 2 let strogega zapora. K § 116. k. p. niso navedeni pravi motivi za novelizacijo. Praksa je upravičeno tožila, da so se orožniki ali policijski organi točno držali poprejšnjega besedila in pripirali sumne osebe, pa jih vodili na 50, 60 in še več kilometrov daleč k preiskovalnemu sodniku, celo preko ozemlja sreskega sodišča, ki bi najlažje opravilo poizvedbe, ker je bil v njegovem področju delikt storjen. Tu torej ni šlo za terminološke finese, ampak za nujno potrebo, da se v praksi štedi s stroški in ne tratijo delovne moči. Med pripombami k § 358. k. p. ne najdemo pojasnila, da je bila novelizacija potrebna, ker se je za področje prejšnjega sodnega postopnika kraljevine Srbije od zelo uglednih teoretikov zastopalo mnenje, da obveznost pravnega pojmovanja, na katerem sloni odločba kasacijskega sodišča, ne obstaja. Tisti primeri, da nastopi med razveljavitvijo sodbe po kasacijskem sodišču in med ponovnim razpravljanjem pri okrožnem sodišču nov zakon, pa so itak urejeni v čl. 11. uvod. zak. kaz. zak. Vse te naše pripombe naj podkrepljujejo našo sodbo o Frankovi knjigi, da je pač teoretično na visokem nivoju, da pa bo morala praksa iskati pravilne razlage noveliranih odredb na podlagi motivov vlade ob novelizaciji; morda bi bilo najbolje, ako bi jih bil pisatelj per extensum natisnil.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Frank Stanko: Zakon o izmenama i dopunama u krivičnom zakoniku od 9. oktobra 1931 godine. Dodatak knjizi: Josip Šilović — Stanko Frank: Krivični zakonik od 27. januarja 1929. Zagreb 1932. Naklada jugoslav. nakladnog d. d. »Obnova«, str. 68. Cena 14 Din.

Že v našem pregledu komentarjev h k. z. kraljevine Jugoslavije («Das neue jugoslavische Strafgesetz und die Kommentare dazu». »Ost-

recht«, 1930. 7. Heft.) smo se dotaknili vprašanja o nalogah in obliki komentatorične obdelave pozitivnega prava. Jasnó je, da je komentar namenjen v prvi vrsti interpretaciji ter služi kot pripomoček za prakso.

Komentar dr. Franka je dodatek h komentarju prof. Šilovića in Franka, ki je izšel že l. 1929. Predgovor k temu prvemu komentarju ga je označeval kot poskus teoretikov, izvršiti nalogo, ki pripada prav za prav praktikom: »I tako opet jednom teoretičari kušaju da izvrše zadaču, koja zapravo pripada praktičarima.« Tudi dodatni komentar dr. Franka k noveli z dne 9. oktobra 1931 je posvečen v glavnem teoretskemu razglabljanju vprašanj in kritiki izvršene delne preosnove našega reformiranega kazenskega prava. Tako analizira pri razlagi § 11., odst. 1. k. z. (str. 15—22) avtor zelo podrobno različne teorije glede kraja storitve kaznivega dejanja in se sklicuje na mnenja nemških kriminalistov: Hippela, Mezgerja, Liszta-Schmidta, Ebermayerja, Ols-hausena, Kitzingerja in Belinga. Komentator dospje do zaključka, da »propis novele o mjestu izvršenog delikta nije u skladu ni sa zahtjevima običnog života, ni sa shvatanjem nauke materijalnog kaznenog prava.« Po njegovem mnenju novelizacija tu vobče ni bila potrebna. (Str. 20.) Kar se pa tiče kraja poskusa graja Frank, da je novela kot kriterij prevzela subjektivni moment (vsebinsko naklepa), dočim »umišljaj ne mora redovno da obuhvata mjesto, pa je s toga ovaj način utrdjivanja nesiguran, nepraktičan i suvišan.« (Str. 22.) Če bi ta kritika bila še tako upravičena, je praksi, ki hoče spoznati predvsem pravo vsebino zakona, ratio legis in intencije zakonodajca, s tem zelo malo pomagano.

V svoji kritiki noveliranega § 71. k. z. (omilitev kazni) oblikuje pisatelj naslednjo tezo: »Kod delikata koji se kažnjavaju robijom k. z. polazi više sa stajališta represije, svrha kazne ostaje više u pozadini, nasuprot kod delikata koji se kažnjavaju strogim zatvorom i zatvorom odlučno je stajalište prevencije napose specialne prevencije. (Str. 25.) Mnenja smo, da je prav ravno nasprotno. Pravo torišče za udejsvitvev tvorijo specialne prevencije dolgotrajne kazni na prostosti, zlasti robija. Progresivni sistem izvrševanja kazni, ki zasleduje v prvi vrsti specialno-preventivni smoter, je mogoč le pri dolgotrajnih kaznih na prostosti. Pri kratkodobnem zaporu pa ima pretežni pomen čisto represivni moment. Prav zato se n. pr. kazni na prostosti do treh mesecev izvršujejo v sodnih zaporih praviloma v celici (§ 5. z. izv. k.).

Zelo ostro nastopa avtor zoper uvedbo v noveliranem besedilu § 71. k. z. specialnega minima strogega zopora in zopora v primerih zamene robije in zatočenja pri omiljenju kazni. S tem je omejena možnost individualizacije. Le-to smatra avtor kot temeljno načelo našega k. z. »Kada bi se ovako nastavilo omalovažavanje osnovnih načela zakonika moglo bi se dogoditi da nam preostane zbirka paragrafa, a ne jedinstveni zakonik« (str. 25). Ta sodba je gotovo prestroga. Saj načelo individualizacije ni edini temelj našega novega k. z. Kot protiutež služi princip generalne prevencije. Potrebo po koordinaciji teh načel je upošteval zakonodajec tudi pri novelizaciji k. z. Njegovo stališče je še celo bolj liberalno kot stališče nekaterih sodišč pred novelizacijo, ki so razlagali zadevno določbo v tem smislu, da veljaj tudi v primerih omil-itve po § 71. št. 4. k. z. kot skrajna meja dopustnega omiljenja legalni

minimum robije, odnosno zatočenja, a ne legalni minimum strogega zapora ali zapora.

Kritika prevladuje nad interpretacijo tudi v Frankovem komentarju k posebnemu delu noveliranega k. z. Teoretično sicer zelo zanimiva in poučna izvajanja glede pojma ustave v pogledu praktičnih zaključkov niso prepričevalna. Avtor pojmuje namreč ustavo v materialnem smislu ter vključuje v ta pojem vse zakone, ki »sa ustavom tvore misaonu cjelinu« (str. 33). To gre gotovo predač! Iz svojih teoretskih premis izvaja komentator med drugim zaključek, ki pa ni dovolj utemeljen, da spada pod določbo § 94., t. 4, k. z. tudi »protiustavno sticanje banske vlasti« (str. 33). (Contra Dolenc, Dodatek k Tolmaču k. z., str. 13.) Avtor nadalje ni zadovoljen z novelizacijo k. z., kolikor se ta naslanja na procesualne razloge ter stremi za smotrenejšo razdelbo stvarne pristojnosti, zlasti pa za razbremenitvijo okrožnih sodišč.

Svoje načelno stališče oblikuje komentator tako-le: »Uopče bi se moralo postupati osobitim oprezom kada se procesualna gledišta sprovdajaju kroz materijalno kazneno pravo. Osnovna načela kaznenog prava posve su druga od onih procesa.« (Str. 46.) V tem delu komentarja zaslužijo posebno pažno pisateljeve opazke glede razčlenitve dejanskega stanu klevete v noveliranem § 301. k. z. Upravičeni so zlasti pomisleki, »jesu li granice izmedju kleveta predvidjenih u tri odeljka ovog paragrafa tako precizne, da se ne bi njihovim prelaženjem mogla izigrati diferenciacija nadležnosti postignute sniženjem kazni... Kako će sudu uspjati da unapred utvrdi da li ono što se iznosi može samo škoditi dobrom imenu ili je učinilac naročitim ciljom išao za tem, da se dobro ime uništi?« (Str. 45.) Res je, da bo vprašanje stvarne kompetence sedaj v znatni meri odvisno od formulacije dejanskega stana klevete v zasebni tožbi. Kar se tiče tatvine, nastopa komentator odločno zoper diferenciacijo tatvin odvisno od vrednosti ukradenega predmeta. Bolj primerno bi bilo po Franku, ako bi zakonodajec oblikoval enotni temeljni delikt tatvine, ki bi nudil sodniku širok kazenski okvir in hkrati možnost diferencirane represije. (Str. 52.) To velja tudi za druge imovinske delikte. Komentator je prezrl, da zakonodajec ne bi dosegel s tem smotra, ki si ga je stavil pri novelizaciji določb o imovinskih deliktih (razbremenitev okrožnih sodišč). Glede tatvin in utaj iz muje v noveliranem § 320. k. z. trdi dr. Frank, da je avtor novele »spojio oba delikta u jedan« in normiral »ovaj prestup kao privilegovanu kradju«. Ta trditev nasprotuje noveliranemu besedilu § 320. k. z., ki izrečno loči ta dva delikta, navajajoč v oklepajih §§ 314. in 318. k. z. Tatvine in utaje iz § 320. k. z. so izenačene zgolj v pogledu sankcije. Posebnega dejanskega stana, sličnega tkzv. Entwendung nemškega prava, naša zakonodaja ne pozna.

Pisateljeva izvajanja so zanimiva in vzpodbujajoča celo tedaj, ko se njegovim končnim zaključkom ni moči pridružiti. Pretežno kritična usmerjenost celotnega razpravljanja, žal, nekoliko neugodno vpliva na oceno njegovega komentarja kot pripomočka za prakso.

Aleksander Maklecov.

Nicolas Coumaros. Le rôle de la volonté dans l'acte juridique.

Tome I. Etude critique de la conception classique. Préface de M. Roger Bonnard. Paris, recueil Sirey 1931, str. III+332.

Avtor poudarja, da se nahaja volja v vsakem juridičnem aktu. Vendar kakšna je njena vloga? Ali je volja stvariteljica prava, ali pa ima kako podrejeno mesto? Ker so to vprašanja, ki zadevajo nastanek, izvor prava, misli avtor, da bi moralo vladati glede teh vprašanj definitivno soglasje. Tega soglasja ni. — Precej splošno priznanje pa si je pridobila po avtorjevem mnenju klasična koncepcija volje. Pod klasično koncepcijo razume francosko teorijo avtonomije volje, nemško teorijo volje in teorijo kolektivne volje. Te teorije se dajo označiti s skupnim imenom: voluntaristične. Značilnost voluntarističnih teorij pa je, da volja stvarja pravo. Zato si je avtor stavil v tem prvem zvezku svojega dela vprašanje, ali je ta koncepcija vzdržljiva. V drugem zvezku hoče pokazati avtor, kakšna je vloga volje v pravu in kje je iskati objektivni izvor prava. — Najprej določi avtor pojem juridičnega akta. V privatnem pravu obsega juridičen akt predvsem pogodbe, v javnem pa zakone, upravne in sodne akte ter meddržavne akte. Nato analizira avtor francosko teorijo avtonomije volje, nemško teorijo volje, teorijo kolektivne volje, raziskuje odnos avtonomije volje do individualizma in liberalizma, ter bistvo volje in vzroka. — V kritičnem delu pokaže avtor kontradikcije, s katerimi se mora boriti klasična koncepcija v privatnem pravu, ter izjeme in filkoije, h katerim se mora zateči ta koncepcija, da reši te kontradikcije. Nato pokaže težkoče, ki naleti nanje ta koncepcija v javnem pravu, in kako se jim skuša izogniti potom juridične osebnosti in suverenosti države. — To je vsebina knjige v najširših obrisih.

Brez pridržka je treba priznati, da razpolaga avtor z velikim juridičnim in filozofskim znanjem, ki ga usposablja, da prodre vsakemu vprašanju do bistva. To velja posebno glede juridičnega akta, Kantove avtonomije volje, glede težkega spoznavnoteoretičnega vprašanja volje in vzroka, francoske teorije avtonomije volje, nemške teorije volje ter teorije kolektivne volje. Vzlic vsemu temu pa se človek ne more otresti vtisa, da bo vse avtorjevo znanje, akribija in trud zastonj, ker se zdi vprašanje po vlogi volje v pravu in po izvoru prava nerešljivo. V podkrepitev te teze naj sledi nekaj primerov.

Vzemimo kupno pogodbo, zakon in prvo ustavo katke države. Pri kupni pogodbi je volja strank *conditio sine qua non*, generalna pravna norma pa je *conditio per quam*. To se pravi: brez volje strank ne nastane kupna pogodba, kupna pogodba pa je pravni posel samo tedaj, če obstoji kaka običajna ali pisana generalna pravna norma, iz katere črpa pogodba svojo veljavnost. Če te norme ni, je dogovor strank pravno brezpomemben. V istem odnosu kakor kupna pogodba napram generalni pravni normi stoji navaden zakon napram ustavi, samo da ima zakonodajalec navadno pač širši svobodni preudarek. Pri ustavi pa je volja ustavodajalca *conditio sine qua non et per quam* ustave. To je: ustavodajalec hoče ustavo in ji daje obenem veljavnost. Volja stranke pri kupni pogodbi in volja ustavodajalca bi bili dve kvalitativno različni volji.

Vendar se je treba sedaj vprašati: odkod jemlje ustavodajalčeva volja svojo pravno veljavnost? Zakaj ima pravno veljavnost ustavodajal-

čeva volja sama na sebi in zalkaj je nima volja stranke, ki sklepa pogodbo? Če odgovorim na to, da ima ustavodajalčeva volja veljavnost vsled tega, ker so pooblastili ustavodajalca državljani, mi ni razumljivo, kako naj pooblaščajto državljani nekoga, da bo njegova volja pravnoveljavna sama iz sebe, ko pa volje teh državljanov nimajo te pravnoveljavnosti, kakor se vidi iz kupne pogodbe. Poleg tega je to pooblastilo fikcija, ker nikdar ne volijo vsi državljani poslancev v ustavotvorno skupščino. Če pa se pravi kratko, da sledi že iz pojma ustavodajalca in ustave, da se morajo vsi pokoravati ustavi, potem je volja ustavodajalca in s tem pravo maskirana sila. In na to »ultimam rationem« se reducirajo v bistvu vse teorije, ki iščejo razlog veljavnosti prava v državljanih oziroma v družbi.

Če pa gledamo za objektivnim razlogom veljavnosti ustave, pride-mo do znanega »pacta sunt servanda«. Sprejmimo fikcijo, da je ustava pogodba. Zakaj se moramo pokoravati ustavi in drugim pravnim normam: ali zato, ker zahteva to etika, ali zato, ker zahtevajo to pravne norme? Če se jim pokoravamo samo iz etičnih razlogov, potem te norme niso juridično obvezne, če pa se jim pokoravamo samo iz juridičnih razlogov, je etična norma »pacta sunt servanda«, čisto odveč. Če pa daje etična norma kot dopolnilo še etično sankcijo juridičnim normam, se je treba vprašati, ali jo daje vsem. Če ne: katerim jo daje? Če pa jo daje vsem, ponavlja etična norma samo juridično in je zopet odveč.

Vendar: ali imamo v vseh teh primerih sploh opravka samo s pristno voljo v psihološkem smislu? Hočem lahko samo nekaj, kar poznam. Ali poznata stranki vse posledice, ki lahko nastanejo iz pogodbe? Take stranke bodo izjeme. Kako pa je z zakonodajalcem in ustavodajalcem? Koliko članov ustavotvorne skupščine ali parlamenta pozna vsebino norm, za katere glasuje? Neznatna manjšina! In kaj, če razlaga praksa te norme drugače, kakor si je zamislila ta manjšina! Znan je izrek Napoleona, ko je izšel prvi komentar Coda: »Moj Code je zgubljen!« Kje naj bo tukaj govor o kakih volji?

Že teh par primerov kaže, da so pod skupnim imenom »izvor prava« nerazdružno zvezani juridični, psihični, sociološki in najrazličnejši drugi elementi in fikcije, ki jih ni mogoče določiti vseh, še manj mogoče je seveda ugotoviti, kakšen pomen ima za izvor prava kak posamezen izo-

Dr. Joso Jurkovič.

Pržić Ilija, Načelo narodnosti. Biblioteka Jugoslovenskog udruženja za medjunarodno pravo, I, Beograd, 1931, 24 strani.

Asistent beograjske pravne fakultete, g. I. A. Pržić, ki je znan po svojih spisih s področja mednarodnega prava, je imel v Jugoslovenskem društvu za mednarodno pravo v Beogradu dne 28. decembra 1931. predavanje o načelu narodnosti. To predavanje je bilo nato ponatisnjeno v beograjskem Arhivu in je sedaj izšlo v obliki posebnega spisa. Pisec na kratko razpravlja o ideoloških osnovah in o razvoju načela narodnosti, ki je eno izmed vodilnih misli v mednarodnih odnosih naše dobe ter o problemih, ki jih je to hkrati politično in pravno načelo pokrenilo. Orisani so činitelji, ki doprinašajo, in oni, ki otežujejo stvarjanje narodnosti, in podani so načini, kako se problem narodnosti rešava v praksi. Pisec zaključuje svoj poučni spis s trditvijo, da si načelo narodnosti in država nasprotujeta in da je zato nemogoče najti dokončno rešitev, da pa se pravičnosti jako približujejo poskusi, po katerih naj bi se načelo narod-

nosti spravilo v sklad s potrebami države, in sicer tako, da se narodnostim zagotovi svoboden razvoj, a da se istočasno država zaščiti pred uničujočimi težnjami poedinih skupin.

Dr. Ivan Tomšič.

Dr. Swoboda Ernst: Franz von Zeiler, der grosse Pfadfinder der Kultur auf dem Gebiete des Rechts, und die Bedeutung seines Lebenswerkes für die Gegenwart. Graz. 1931. Leuschner & Lubensky. Strani 60. Cena 3 S.

Prof. Swoboda ima veliko in nesporno zaslugo, da neumorno opozarja na vrline in prednosti, ki jih ima avstrijski o. d. z. pred drugimi zakoniki, in na zasluge, ki si jih je stekel za ta veličastni zakonodavni monument Franz von Zeiler. S tem namenom je Swoboda napisal v zadnjih letih več del, od katerih omenjamo tu le najvažnejša, in sicer »Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch im Lichte der Lehren Kants (1926)« in pa »Die Neugestaltung der Grundbegriffe unseres bürgerlichen Rechts (1929)«. Najnovejše delo »Franz von Zeiler«, ki je izšlo kot slavnostna publikacija ob odkritju spominske plošče na Zeilerjevi rojstni hiši v Grazu, katero je tudi on izsledil, nam pa prikazuje v širokih potezah osebnost velikega kodifikatorja in njegovo monumentalno delo, ki je doseglo čestitljivo nadstoletno starost, in ki vzlic vsem spremembam v socialnih prilikah in zahtevam novega časa ne le da ni prav nič zastarelo, marveč daleč prekaša po svoji filozofski premišljenosti, po jasnem in naravnost popularnem slogu, po preglednosti zgradbe in po racionalnosti svojih določb novejša zakonodajna dela. Ustreznost zakonika ne smemo presojati po letnicah. Zelo dobro in koristno je, če si od časa do časa priključimo v spomin, da je n. pr. avstrijski zakonik zgradil bračno skupnost na načelnem priznanju enakopravnosti med možem in ženo in tako kot prvi zakonik sveta priznal princip ločene imovine. Dalekosežnost in modernost tega dejstva lahko presodimo, če vemo, da je n. pr. Italija šele z zakonom od l. 1919. v omejeni meri priznala pravno sposobnost žene, ki je do tedaj bila v vsem podvržena varuštvu moža. To služi tudi v dokaz, da ne gre liberalnost državljanskega zakonika vzporedno z »liberalnostjo« političnega sistema in da je zaradi tega napačno, vnesti v presojo zakonika kriterije, ki so uporabljivi le za javno-pravne odnošaje. Iz tega nadalje sklepamo, da nas odklanjanje avstrijskega političnega sistema ne sme niti najmanj ovirati v priznanju vseh dobrin, ki so nakopičene v avstrijski zakonodavni dejavnosti. Prednosti, kakor so gori navedene, ima avstrijski državljanski zakonik obilo in avtorjeva izvajanja so v tem pogledu zelo zanimiva in poučna. Zaradi tega toplo pozdravljamo prizadevanje prof. Swobode in mu moremo le pritrditi, ko s tako vnemo poudarja vse vrline o. d. z. in opozarja na njegovo internacionalno poslanstvo. Za pravnega filozofa pa je še posebno zanimiva zveza med Zeilerjem in Kantovo filozofijo, na katero opozarja Swoboda tudi v tem delu. V tem pogledu bi bil omembe vreden tudi vpliv Kanta na Portalisa, katerega delo kaže veliko analogijo s Zeilerjevim, čeprav sta bila ta dva največja kodifikatorja preteklega stoletja najbrže neodvisna drug od drugega. Kakor izhaja Zeller iz Kantove praktične filozofije, tako je Portalis spisal veliko delo o Kantovi filozofiji pod naslovom »De l'usage et de l'abus de l'esprit philosophique durant le XVIIIe siècle.« Analogije med obširnim Zeilerjevim predavanjem na seji zakonodavne komisije 21. XII. 1801. in Portalisovim »Discours

préliminaire sur le projet de code civil» 21. I. 1801. so naravnost frapantne (n. pr. Portalis: »Ce serait donc une erreur de penser qu'il pût exister un corps de lois qui eût d'avance pourvu à tous les cas possibles, et qui cependant fût à la portée du moindre citoyen«; Zeiler: »Jede Gesetzgebung müsse ... scheitern, wenn sie sich vorsetzt, alle Fälle durch den Buchstaben des Gesetzes zu erschöpfen«. Takih vzporednosti je mnogo in zelo zanimivo bi bilo ugotoviti, če in koliko je vplival slavni Portalisov govor na Zeilerjevo predavanje, ki se je vršilo približno 11 mesecev kasneje. Prof. Swoboda bi bil gotovo najbolj poklican, da bi na vzporednosti opozoril mednarodni pravni svet in ugotovil eventualne vplive Portalisa na Zeilerja. Za duhovno sorodstvo obeh kodifikatorjev je tudi značilna jasnost in lapidarnost sloga, v katerem sta kodeksa sestavljena, čeprav menimo, da zasluži v tem pogledu prednost Code civil, na katerega slogu se je n. pr. Stendahl tako navduševal, da ga je predpostavljaj Chateaubriandovemu in da je skušal v stvarnem stilu Code civila ustanoviti povsem novo psihologijo in socijologijo. Vsekakor sta Code civil in o. d. z. še danes najvažnejša zakonodavna monumenta preteklega stoletja. Proslavljati delo moža, ki si je stekel največje zasluge za ta zakonik, ni čin pietete, marveč kulturna dolžnost in v tem smislu še enkrat pozdravljamo lepo opremljeno in s Zeilerjevim fotoreliefom okrašeno knjigo prof. Swobode.

Boris Furlan.

Dr. Tasić Đorđe: Tri rasprave iz javnog prava. Beograd. Geza Kon. 1931. Str. 71.

Profesor Tasić je zbral v svoji knjigi tri razprave, ki so bile objavljene v »Arhivu za pravne i društvene nauke«. Dve, in sicer »O načelu enakosti državljanov pred zakonom« in »O regionalizmu in ekonomskem regionalizmu specialno v Franciji« se bavit predvsem s socijološkimi in pravnofilozofskimi vprašanji, tretja, »O pravni naravi instrukcij (pravilnikov)« obravnava juridičen predmet.

Po splošnem uvodu, da ni dovolj, če se pravi, da je načelo enakosti osnova demokracije, ampak da je treba povedati, v čem so ljudje enaki, prehaja pisec na kritično ocenjevanje teorij, ki so se pojavile v Nemčiji na podlagi čl. 109. weimarske ustave in prihaja do zaključka, da nam kaže načelo enakosti smer, v kateri moramo iti v praksi.

V razpravi o pravni naravi instrukcij ugotovi avtor najprej, da je razlika med uredbo in instrukcijo v tem, da deluje uredba navzven, instrukcija pa ne; nasprotno pa ni med njima razlike po vsebini. Nato se bavi avtor predvsem s francosko prakso glede instrukcij, pokaže, kako je urejeno vprašanje v našem pravu in pobija Labandova izvajanja, da instrukcije niso pravne norme.

Tretja razprava se bavi z vprašanjem decentralizacije: najprej se pokaže razlika med anglosaškimi in romanskimi državami, nato sledi analiza regionalističnega gibanja v Franciji in motivov tega gibanja.

Vse tri razprave obdelujejo svoj predmet jako obširno in podrobno, tako da bi bilo mogoče dodati par opazk samo s političnega vidika.

Tako enakost kot decentralizacija sta nujno zvezani z demokracijo. Demokracija je osnovana na ideji homogenosti. V naravi pa homogenosti ni. Zato se mora ta homogenost umetno ustvariti. Vendar so tukaj meje. Ta homogenost mora biti vrednota. To pa je samo takrat, če je

možna nehomogenost. Zato določajo ustave, da so državljani enaki pred zakonom, ne pa vsi prebivalci države.

Ko odpade ta antiteza med enakostjo in neenakostjo na kakem področju, ko enakost za kak sloj ni obenem predpravica, skuša prenesti dotični slaj težišče svoje moči na kako drugo področje. To se danes dobro vidi pri takoimenovanih »pridobitnih krogih«. V času bojev za politične pravice jih je bila sama enakost, ker je pomenila takrat enakost njihovo pravico in predpravico. Danes tega ne pomeni, zato je tudi njihove ljubezni do enakosti konec. Odtod zahteva po politiki stanovskih zastopstev, kjer bi prišla njih gospodarska premoč do veljave.

Če hoče vzdržati demokracija svojo ideologijo tudi v praksi, ni težko določiti, kakšno stališče mora zavzeti napram avtonomiji.

Čim bolj namreč poudarjamo enakost, tem bolj moramo razdreti vse vmesne tvorbe med poedincem in državo, kajti te vmesne tvorbe lahko uničujejo enakost. Vzglede za to je stališče, ki ga je zavzemala predvojna Nemčija in ga zavzema današnja napram občini. V predvojni Nemčiji je bila občina favorizirana od zgoraj in od spodaj. Od zgoraj so upali, da bo kolikortoliko paralizirala moč parlamenta, od spodaj so smatrali občino za zametek demokratizacije. Danes se je ta ljubezen do občine ohladila. Danes vidi demokracija v občini in v vsaki vmesni tvorbi med poedincem in državo oviro za udejstvovanje enotne državne volje, ki se izraža v centralnih zakonih. To pride do izraza tedaj, ko ne pripadata parlamentarna in deželna ali občinska večina isti politični grupaciji. Zato avtonomija ni skladna z idejo demokracije: demokracija pozna samo horizontalno ne pa tudi vertikalne organizacije. To je tudi njena največja slabost.

Dr. Joso Jurkovič.

Dr. Šilović Josip: Trgovina bijelim robljem. Pučka vseučilišna predavanja 29. i 30. januara i 1. i 2. februara 1932. Zagreb 1932. Izdanje pisčevno. Tisak zaklade tiskare Narodnih novina. Str. 123.

Veliki filantrop Šilović je pokazal na pravem mestu — na ljudski univerzi — z večšo roko na strašno rano našega socialnega življenja. Kakor »mene tekel« se glasi njegova beseda: »...U Beogradu prišlo je k aboliciji prostitucije, a na vidiku preko rijeke (t. j. Save v Zemunu) postoji još reglementacija«. To mu je najnujnejši problem: javne hiše se morajo povsod odpraviti, one so gnezdo propalosti najhujše vrste. Reglementacija, t. j. državno nadzorstvo prostitutk je tudi v nasprotju z ustavnimi odredbami, da so vsi državljani pred zakonom enaki in da je zaščiten osebna prostost. Reglementirane prostitutke, pravi Šilović, so izročene na milost in nemilost organom policije, podvržene so zdravniškemu pregledu, a moški, ki se ž njimi spolno združijo — ne! Pod določbo § 280. k. z. spadajo vsi lastniki bordelov, zvodniki in zvodnice, najemodajalci sob, ki jih oddajajo tajnim prostitutkam. Njih delovanje je kaznivo, pa — se ne kaznuje... Šilović se toplo zavzema za popolno abolicijo, a vsaka prostitutka naj se oddá v prisilno delavnico — saj vrše svoj ogabni posel samo po sebi umljivo pogostokrat. Prodajanje deklet kot blago za pohotno utešenje v tujino tudi pri nas v Jugoslaviji ni nepoznan delikt Šilović navaja primere iz dejanskega življenja, ki nam pretresajo dušo do dna. Da se odvrne nevarnost take trgovine, kakor tudi, da se prepreči propadanje nezaposlenih deklet prostituciji, priporoča ustanovitev »dekliskih domov«, v

katerih najdejo ženske dotlej, da dobe službo, stanovanje in hrano proti poznejšemu poplačilu stroškov. Pobuda, ki jo daje Šilović, da pristopimo čim prej h kodifikaciji edinstvenega zakona, osnovanega na aboliciji, ki naj omogoči uspešno borbo proti veneričnim boleznim in prostituciji, je brez dvoma največje pažnje vredna. Šiloviću čast in slava, da jo je dal, naši vladi pa toplo priporočilo, da se je oprime!

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Ogrin Fr.: Dopolnilo k »Državoznanstvu«. Druga, povečana izdaja. Samozaložba. Kranj 1932. Str. 24.

Holm-Nielsen Henning: An international survey of bankruptcy law. Posebni odtisk iz World Trade, 1931. Str. 8.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv za pravne i društvene nauke. **XLI. št. 3.:** Janković Dr.: Duh i jezik zakona; Arandelović Dr.: Dokaz ispravama po novom zak. o sud. post. u građ. parnicama; Jovanović A.: Poremečaji novca i njihovi uzroci; Mirković Đ.: Ograničenje pomorskog naoružanja; Przić I.: Japansko-kineski sukob. — **Arhiv, XLI. št. 4.:** Tarasovski T.: Socialno pravo u opštem sistemu prava; Tasić Đ.: Razlika subjektivnog javnog prava i interesa; Davinić A.: Penzije drž. službenika po Zak. o činovnicima; Lazarević A.: Stari i novi zakon o izdavanju tapija; Subotić I.: Izjednačenje privatnog prava balkanskih država; Kostić L.: Poslovnici Senata i Skupštine; Jovanović A.: Jugoslovenska privredna autarhija. — **Branie št. 3.:** D. J.: Reforma porote u Francuskoj; Veljović M.: Siromaško pravo; Čulić R.: Jedna nepotrebna polemika o razumevanju § 166. kriv. zak.; Mišić D.: Dnevniice-nadnice i zabrana po građanskom sud. post.; Ivković D.: Popis po zabrani; Jovanović St.: Jedan popis krivičnog zakonika koji se često zaboravlja u žurnalistici. — **Branie št. 4.:** Puljević T.: Praktična opažanja o novom sud. kriv. postupku; Plakalović B.: Kome treba predati privatnu tužbu, da bi se održao rok, određen za podizanje iste u § 86 kriv. zak.? Krstić V.: § 60 t. 17 Zak. o radnjama i Zakon o advokatima; Konić R.: Dokazivanje osnova sopstvenosti po zak. o izdavanju tapija. — **Mjesečnik št. 3.:** Stefanović J.: Dvodomni sistem u modernim ustavima; Mogan J.: Najnovija pomorsko-pravna pitanja pred comité maritime internationale; Vragović A.: Važnije izmjene kriv. zak. novelom od 9. listopada 1931; Katurić J.: Može li odvjetnički pripravnik u kritičnim stvarima pred redovnim sudovima biti branilac; Perušić Š.: Novi čehoslovački stječajni red, red poravnanja i red pobijanja; Eisner B.: Ženevske konvencije o čeku. — **Mjesečnik št. 4.:** Stefanović J.: Dvodomni sistem u modernim ustavima; Jeremić St.: Zakonski prijedlozi o zaštiti zemljoradnika i o visini kamata; Muha M.: Nadležnost redovnih sudova za rješavanje sporova o vlasništvu i posjedu nekretnina zemljišnih zajednica; Polak M.: Zemljiško-knjižna provedba upisa, ustanovljenih u toku ostavinske rasprave, po službenoj dužnosti; Milić I.: O osiguranju tražbina protiv nasljednika na pripalo mu nasleđe; Eisner B.: Ženevske konvencije o čeku. — **Policija št. 5, 6.:** Subotić D.: Značaj priznanstva u kaznenom pravu; Srskić M.: Ekspoze; Janković K.: Policijska prinuda; Marić K.: Disciplinsko kažnjavanje iz § 231 s. k. p.; Stefanović M.: Nezaposlenost kao socijalno-ekonomski uzrok kriminaliteta; Kostić L.: Zakletve državnih službenika; Marinković B.: Jedno sporno pitanje o tumačenju zakonskih propisa §§ 118, 119, 129, 130 i 131 novog kriv. post.; Krstić

V.: § 365, t. 11. starog kriv. zak.; Janković T.: Sudski krivični postupak kod starih Atinjana; Stefanović M.: Profesionalni zločinac; Zlatić M.: Rad upravnih policijskih, sudskih i opštinskih vlasti po zakonu o naknadi štete učinjene zlonamernom paljevinom i namernim protivzakonim poništajem stvari. — **Policija št. 7, 8.**: Srskić M.: Ekspoze; Janković R.: Ekspropriacija; Janković V.: Zakon o zaštiti avtorskeg prava; Janković K.: Policijska prinuda; Rosić D.: Zakletva svedoka na glavnom pretresu; Marić K.: Disciplinsko kažnjavanje iz § 231 s. k. p.; Štefanović M.: Nezaposlenost kao socijalno-ekonomski uzrok kriminaliteta; Petrović B.: Sudija; Jakovljević A.: Izvršenje krivičnih presuda po građanskoj časti; Gajić N.: O rešenju spora oko prioriteta založnog prava između zakupodavca s jedne i poverioca po rešenju o zabrani, ili po izvršenoj presudi, s druge strane; Terzijević K.: O zavičajnosti. — **Pravosuđe št. 3.**: Subotić D.: Pijanstvo i novi Krivični zakonik; Jurjević I.: Sastav vijeća za odlučivanje o prigovoru protiv optužnice; Steinmetz I.: Nešto o realnom sticaju; Čulinović F.: O prestupu trajnog oduzimanja tuđe pokretne stvari (§ 323 K. z.); Jovanović St.: Privatni učesnik-netužilac, ili supsidijerni tužilac? Eisner B.: Ponuda potpunog namirenja tražbina za vanstečajno poravnanje; Grašić I.: Nujna uredba; Tauber L.: Biohemija u službi pravosuđa; Lesić I.: O postupku overavanja na području Vrhovnog suda u Sarajevu; Stanoš I.: Nešto o sastavu imovnika; Mihajlović J.: Primen a § 37 Grad. s. p. na teritoriji Beograd. Apelacionog suda u vezi sa § 233 ovrš. zak. na teritoriji Apelacionog suda u Novom Sadu; Krdžić M.: Kad je rešenje u prinudnom poravnanju i izvršno? Korozov A.: Taksiranje advokatske punomoći; Matijević I.: »Prava predaja« darovane stvari. — **Pravosuđe št. 4.**: Danić D.: Usvojena deca u svetlosti Zak. o činovnicima; Goršić Fr.: Socialna zaštita u izvršnom postupku; Matijević I.: »Prava predaja« darovane stvari; Hiršl J.: O realnoj podsudnosti po Grad. sudovniku u vezi sa § 71 zak. o unutarjem uređenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga; Jovanović B.: Nadležnost za overavanje potpisa nepismenih lica na menici; Šestan K.: Nekoliko reči o primeni § 263 t. 1 Z. s. kr. p.; Polak M.: Da li je u slučaju protivu tužbe potrebna optužnica; Plakalović B.: Odnos istražnog sudije i državnog tužioca u izviđajima; Rukavina B.: Pristoji li mužu zakonsko ovlašćenje da zastupa ženu pred sudom i kod podnosa krivične privatne tužbe; Petković I.: O formalnim pogreškama kod pismenih krivičnih presuda.

Razne vesti.

Kronika društva »Pravnika«. Pristopili so društvu naslednji novi člani: advokatski kandidati Kalan Zdravko (Ljubljana), Modic Stanko, Jarc Andrej, Bučar Josip (vsi v Novem mestu), Bajlec Franc (Murska Sobota), dr. Šmajd Albin (Maribor), Korče Adolf (Celje); svetnik v min. zunanjih poslov dr. Subotić Ivan (Beograd), dr. Godina Ivan, advokat v Beogradu, dr. Kiovsy Rudolf in Lovrec Mirko, sodniška pripravnika v Novem mestu, Kuhar Boža, notarska pripravnica v Ljubljani, Grasselli Andrej, magistratni konceptni pripravnik v Ljubljani. — Izstopilo je 18 članov.